

AUFs prinsippprogram

Samfunnsanalyse, prinsippprogram og veien fram mot
2035

Innhold

1. Samfunnsanalyse	4
2. AUFs prinsipper	10
2.1. Grunnsyn.....	10
2.2. Økonomi	12
2.2.1. Bærekraftig økonomisk system	12
2.2.2. Arbeid	12
2.2.3. Norsk industri og næringsliv i front	13
2.2.4. Skatter og avgifter	14
2.3. Makt og ulikhet	16
2.3.1. Velferdsstaten.....	16
2.3.2. Lik rett til utdanning	17
2.3.3. Arbeidernes makt og trygghet på arbeidsplassen.....	18
2.3.5. Feminisme, antirasisme og inkludering.....	20
2.3.6. Alle fortjener retten til en god helse.....	21
2.3.7. En folkestyrt boligpolitikk.....	22
2.4. Demokrati og ytringsfrihet	23
2.4.1. Folkestyre	23
2.4.2. Ytringsfrihet	24
2.5. Klima.....	26
2.5.1. Klimakamp.....	26
2.5.3. Fellesskapets ressurser.....	26
2.5.4. Rettferdig omstilling og grønn vekst.....	27
2.5.5. Naturens balansepunkt.....	27
2.6. Internasjonalt	28
2.6.1. Norges rolle i verden	28
2.6.2. Handel	28
2.6.3. Krig og konflikt	29
2.6.4. Bekjempelse av urettferdighet.....	29
3. Veien fram mot 2035.....	32
3.1. Ren natur og klimavennlig framtid.....	33
3.2. Arbeid til alle i en grønn framtid.....	35
3.3. Velferdsstatens neste steg.....	37
3.4. En tryggere, mer rettferdig demokratisk verden.....	39

3.5. Feminisme og inkludering	41
3.6 Antirasisme og mangfold.....	43

1. Samfunnsanalyse

AUFs visjon er at enkeltmennesker sammen skaper et fritt og rettferdig samfunn, hvor klodens tåleevne settes foran kapitalistisk vekst, fellesskap foran forskjeller og menneskelige verdier foran materiell velstand

Historisk skjebnetid

Vi lever i en historisk skjebnetid. De valgene som samfunnet tar i dag bærer framtidige generasjoner konsekvensene av. Det er nå vi avgjør om vi klarer å gå fra klimakrise til en bærekraftig verden. Fra ulikhet til rettferdighet. Fra fremmedfiendtlighet til fellesskap. Fra global usikkerhet til en trygg hverdag for alle.

Det neste tiåret står verdenssamfunnet overfor store og krevende oppgaver. For å løse disse oppgavene må vi forstå dem, og vi må kjenne til hva som driver dem frem. Vår samfunnsanalyse peker på hvilke utfordringer vi står overfor, og som viser hvilke krefter i samfunnet som påvirker tiden vi lever i. Vår politikk skapes i spenningsfeltet mellom drømmen om et nytt og bedre samfunn, og vår analyse av de eksisterende samfunnsforhold.

Menneskehetens historie er en historie om hvordan det store flertallet har levd i ufrihet, nød og fattigdom. Det siste århundret har stadig flere opplevd større rettferdighet og mer frihet. Millioner har forlatt et liv i fattigdom. Kvinner har blitt mer likestilt og stadig flere har fått tilgang på grunnleggende rettigheter. Selv om dette, for oss, er en ønsket utvikling, kan vi aldri ta for gitt at den vil fortsette. Veien til rettferdighet og frihet er en konstant kamp mot sterke kapitalistkrefter og har blitt kjempet fram gjennom utallige kamper mot høyrekreftene. Selv om store deler av verden har fått oppleve den positive utviklingen, lever fortsatt mange mennesker i fattigdom, ufrihet, undertrykkelse og på flukt. Dette skjer ikke fordi verden har for lite ressurser, men fordi ressursene er skjevfordelt. Historien har vist oss at rettferdighet ikke er naturens orden. Politikk skapes av mennesker. Endring og utvikling skapes av mennesker. Vi avgjør sammen hvordan vår historie skal bli.

Politikkens betydning

En av de viktigste politiske skillelinjene i verden og i Norge går mellom de som har tro på at markedet evner å løse alle utfordringer selv, og vi som tror på at politikken trengs for å forandre verden. De som individualiserer ansvar og vi som ser at samfunnet vårt er best tjent med felles løsninger. Krefter som mener ulikhet gjør

mennesker mer konkurransedyktige, og vi som mener at ujevn fordeling av makt, ressurser og kapital fører til ufrihet. Samfunnsaktører som mener kapitalkreftene alene kan løse klimakrisa, og vi som kjemper for at man må ta politisk klimaansvar. Sosialdemokratiet må alltid være på vakt for at høyrekreftene sitt idealsamfunn er grunnleggende annerledes enn vårt. Selv om det i hverdagen kan oppleves som små forskjeller i det politiske landskapet i Norge, er målene for politikken radikalt forskjellige samfunn, om hvorvidt vi skal ha et fellesskapssamfunn som stiller opp for hverandre, eller om hver enkelt skal klare seg selv.

Vi lever i en brytningstid globalt. Sosialdemokratiets verdier, likestilling, demokratier, fremskritt og utvikling er under press og blir kraftig utfordret. Verden er preget av mindre handlekraft til å løse de store utfordringene vi sammen står overfor. Demokratiske spilleregler og maktfordeling som tidligere har blitt tatt for gitt er nå i total forandring. Internasjonalt samarbeid, avtaler og felles lovverk har begynt å forvitte. Ulike land har begynt å operere med ulike sett spilleregler. Dette kombinert med økende mistillit til internasjonale løsninger gir rom for at proteksjonistiske og nasjonalistiske krefter kan få styre hvilken retning verden går i, der verdenssamfunnet tar mindre ansvar for hverandre.

Populistiske, nasjonalistiske og antidemokratiske bevegelser vinner makt og verden blir i stadig større grad preget av definerte landegrenser mellom stater og nasjoner. Forsvarsallianser bygges, den militære opprustningen eskalerer, atomkraftene rustet opp og spenningen i verden stiger. Flere mennesker blir tvunget på flukt på grunn av krig, menneskerettighetsbrudd og klimaendringer. Anti-feminismen får fotfeste. Mange steder er det farlig å leve ut sin identitet. Rasisme og fremmedfrykt kommer sterkere til uttrykk i samfunnet vårt. Verden står overfor et veiskille mellom mer samarbeid eller økt isolasjon, om vi skal bygge murer eller broer.

Norge skiller seg fra mange land i verden. Vi har formet samfunnet vårt på den sosialdemokratiske grunntanken om at alle mennesker er like mye verdt. Der vi alle skal yte etter evne og få etter behov. Vi har bygget lokalsamfunnene våre nedenfra og opp. Dattera til direktøren går i samme klasse som sønnen til hjelpepleieren. Det er ikke tilfeldigheter som har gjort Norge til et land med små forskjeller mellom folk. De aller fleste av arbeiderbevegelsens seire har vært en politisk kamp mot høyrekreftene.

I dag oppleves den norske modellen som en del av vår kulturarv. Høyrepartiene prøver å skrive seg inn i historien om det rettfærdige og solidariske Norge. De prøver å ta eierskap til alt det fellesskapet vårt har skapt, samtidig som de samme kreftene jobber for å bygge ned vår felles velferd, sikkerhetsnettet som tar imot alle

uavhengig av hva du tjener eller hvem du er. De selger fellesskapets verdier for kortsiktig økonomisk profitt, uten tanke for kommende generasjoner. De privatiserer velferdstjenestene slik at tilbudet innbyggerne får avgjøres i større og større grad av økonomien din. De svekker det organiserte arbeidslivet og organisasjonsgraden. De svekker tjenestene til de som trenger den utstrakte hånden mest, til fordel for de som har nok fra før.

Selve fundamentet for den norske modellen er at vi tar imot alle som faller, og hjelper dem på beina igjen ved hjelp av vårt felles sikkerhetsnett, den norske velferdsstaten. Vi stiller opp for hverandre på tvers av samfunnslag og kulturer, og vi skiller ikke på kjønn eller religion. Dette er samfunnskontrakten og limet vårt, og det er dette som står på spill om høyrekreftenes ideer vinner fram.

Den norske samfunnsmodellen er ikke et kulturelt fenomen, det er en politisk skapt orden. Det norske samfunnet slik vi kjenner det er et resultat av arbeiderbevegelsens politiske kamper og kloke beslutninger. Det som har tatt lang tid å bygge opp kan lett rives ned. Lange politiske kamper kan reverseres, og viktige seire kan nullstilles. Derfor må vi alltid være på vakt for angrep mot samfunnsmodellen vår. Det er fortsatt en kamp om fordeling av makt og ressurser mellom de som har kapital og innflytelse, og de som ikke har det.

Ulikhetskrise og klimakrise – vår tids største utfordringer

De rikeste i verden eier stadig mer av jordas ressurser. Hvert år siden 1989 har forskjellene mellom de som har minst og de som har mest økt. Økt ulikhet er ikke noe som skjer naturlig av seg selv. Noen tjener på at verden og Norge utvikler seg slik. Forskjeller mellom mennesker er drevet fram fordi kapitalistiske markedskrefter beriker seg på ulikhet. Konsentrasjon av rikdom forsterker seg dersom det ikke tas politiske grep for omfordeling og rettferdighet.

Når ulikheten i økonomien øker, truer det selve fundamentet for det samfunnet vi tror på. Tilliten mellom folk svekkes, makt konsentreres på færre hender og lokalsamfunnene opplever mer urolighet enn noen gang. Dette fører igjen til at verdensøkonomien blir mer ustabil. Som en konsekvens av dette svekkes det fellesskapet vår bevegelse har bygd. Forskjellene mellom folk fører til dårligere helse. Usunne vaner og begrenset tilgang på viktige helsetjenester, skaper en opplevelse av færre muligheter. Ulikhet gjør mennesker ufrie.

Samtidig som ulikheten vokser er verden i en klimakrise. I løpet av det neste tiåret må vi kutte over halvparten av verdens klimagassutslipp. De menneskeskapte klimaendringene må løses uten at ulikheten vokser. Sosialdemokratiet må også være tydelige på at vi vil få en internasjonal ulikhetskrise dersom vi ikke løser klimakrisa.. Det er de med minst som vil kjenne konsekvensene av klimaendringene mest i hverdagen.

Utbruddet av covid-19 har belyst flere viktige debatter om rettferdig fordeling, viktigheten av å ha et sterkt offentlig helsevesen for alle, og at vi har et trygt arbeidsliv for arbeidstakerne. De med lavest inntekt har stått igjen med regningen gjennom økte utgifter, samtidig som de rikeste har fått skattelett. Dette øker forskjellene og svekker fellesskapet.

I landene rundt oss har behandling og sykehusopphold for de smittede vært en luksus ikke alle har råd til og de rikeste har fått det beste behandlingstilbudet. Heldigvis har det ikke vært sånn i Norge. Dette understreker viktigheten av et sterkt offentlig helsevesen som er klare til å ta imot alle uavhengig av inntekt når man trenger det.

Den globale pandemien tidlig på 2020-tallet, har ført til at flere mennesker enn på lang tid har stått og står uten jobb. Det er en viktig verdi for den enkelte å ha en jobb å gå til, samtidig som det er et gode for samfunnet med høy sysselsettingsgrad.

Klimakrisa er skapt av de samme mekanismene som skaper ulikhet. Kapitalismen har gjennom et vestlig overforbruk, overutnytting av jordas ressurser og maksimering av profitt presset klimaet vårt mer enn jordas bæreevne. Samtidig står verdens maktinnehavere handlingslammet mellom ambisiøse avtaler og gjennomføring av kuttene som trengs.

Mennesker blir ikke gitt de riktige verktøyene for å kunne leve bærekraftige liv, energiforbruket vårt baserer seg på fortidens fossile energikilder og forbruket i befolkningen fortsetter å øke. Menneskelig aktivitet etterlater seg et for stort klimaavtrykk. De neste ti årene er vi avhengig av å snu utvikling fra klimakrise til en bærekraftig verden. Klimakrisa er vår tids største utfordring. Og det vil bli en enda større utfordring for kommende generasjoner om ikke vi klarer å løse den.

Noe av det fineste med Norge er at folk bor i alle deler av det langstrakte landet vårt. Den sosialdemokratiske samfunnsmodellen har lagt til rette for at folk har kunnet høste av naturressursene rundt seg, bygget industri, pløyd jorda og skapt

lokalsamfunn. Høyrekreftene som kun ser den kortsiktige profitten i bunnlinjen på statsbudsjettet, vil aldri forstå nytten i at folk kan bo i både by og land.

Demokratiet under angrep

Både internasjonalt og nasjonalt føler mennesker på en økende avmaktsfølelse. Mange opplever at beslutningene flyttes stadig lengre fra der man bor. Muligheten for å bli hørt og rommet for å drive politisk påvirkning har endret seg. Politiske prosesser føres bak lukkede dører og beslutningene blir tatt lengre unna folk. I mange land er det høyst reelt at pengeseddelen har fått mer makt enn stemmeseddelen. Det er ingen grunn til å tro at det samme ikke kan skje også i Norge. Manglende folkelig deltakelse og mangel på tillit til politiske prosesser er en trussel mot vårt demokrati og åpner veien for antidemokratiske bevegelser.

Høyre-radikale og høyreekstreme krefter og ideer har fått vind i seilene etter flere år med negativ utvikling for menneskeverdet og demokratiet. I Norge har dette særlig vist seg i årene som har fulgt siden terrorangrepet mot AUF og Arbeiderpartiet 22. juli 2011. Måten norsk offentlighet så raskt etter angrepene lot debatten omhandle beredskapsspørsmål, ytringsfrihetens rammer og trykkokerteorien, gjorde at et ordentlig oppgjør med ideene som førte til terroren aldri kom. I årene etter angrepet er heller ikke driverne bak høyre-radikale og høyreekstreme ideer ordentlig debattert og forsøkt stilt til ansvar. I stedet dras det politiske landskapet mot ytre høyre. Grensene for hva som er greit å si om sine medmennesker, men også om hele folkegrupper, utvides. Utsagn og til dels hatefulle ytringer mot minoriteter normaliseres og ufarliggjøres. Også etter terrorangrepet mot Al Noor-moskeen i Bærum høsten 2019 ble vi påminnet at disse ideene lever blant oss og fortsetter å true tryggheten og sikkerheten til tydelige motstemmer mot rasisme og ikke minst særlig utsatte minoriteter.

Samtidig ser vi også at de samme trendene gjør seg gjeldende over hele verden. Stor økonomisk ulikhet, høy arbeidsledighet og nasjonale eller globale kriser øker faren for splittelser mellom folk. Ekstreme politikere og samfunnsstemmer bærer bensin på bålet, og vender sitt hat mot uskyldige mennesker. I tillegg vet vi at internett bidrar til å spre konspirasjonsteorier og hatefulle ideer raskt over hele verden. Sammen utgjør dette en stor potensiell fare mot demokratiet og uskyldige menneskers liv. De høyreekstreme terrorangrepene mot muslimer i Christchurch, New Zealand, angrepene mot amerikanske muslimer og jøder og flere andre grove voldshandlinger verden over, begås av mennesker som deler et farlig konspiratorisk og høyreekstremt verdensbilde. Når meningsbærende stemmer nærer opp under det

samme hatet mot minoriteter og politiske motstandere, er det grunn til bekymring. Det er et udiskutabelt faktum at fremveksten av høyre-radikale og høyreekstreme ideer truer mennesker over hele verden, og i mange land selve demokratiets fundament.

Heldigvis vet man at motkreftene mot disse hatefulle ideene finnes. Tydelige motkrefter er avgjørende for demokratiet, og er livsviktig for de menneskene det gjelder. Fascismens gjenoppståelse er i seg selv en direkte trussel mot særlig jøders og muslimers trygghet. Det er et tydelig behov at samfunnet slår ring om jødiske og muslimske minoriteter, og verner om disses rett til full frihet og deltakelse i demokratiet.

Felleskapets kraft

Sosialdemokratiet har skapt det norske velferdssamfunnet, og har siden starten arbeidet for en mer rettferdig verden. I sentrum av sosialdemokratiets kamp for enkeltmenneskers frihet, har arbeidet med sterke fellesskap og demokratisk styring stått. Siden de første streikene og politiske massemøtene ble holdt, har arbeiderbevegelsen og sosialdemokratiet visst at nye utfordringer og kamper vil komme. På samme måte står verdenssamfunnet også i vår tid overfor kjente og ukjente oppgaver av forskjellige størrelser. Ingen av oss vet hvordan fremtiden vil se ut, men vi kan si noe om hvordan vi vil at den skal bli.

I dag står vår verden overfor klimakrisa, en global ulikhetskrise og en rekke alvorlige angrep mot demokratiet som igjen vil ha svært alvorlige konsekvenser for mennesker verden over. Globalisering, automatisering, digitalisering og raskt eskalerende teknologiutvikling byr på store muligheter, men også nye utfordringer som vil kreve egne politiske svar. Likevel kan vi med sikkerhet si at vårt middel for å løse disse utfordringene er sosialdemokratiet. Uten fellesskapets kraft vil disse utfordringene kunne bli for mange og for store, i vår tid som i tidligere tider må enkeltmennesker stå sammen for å skape en bedre verden.

AUFs rolle skal aldri være å si at ansvaret vi har fått er for stort til å bære. På samme måte som våre kamerater før oss har vunnet kamper som har føltes umulige, er det dagens AUFeers plikt å vise at vår bevegelse ikke lar seg stoppe. Gjennom vår klokkeklare tro på sosialdemokratiet vil vi overlate en mer rettferdig og bærekraftig verden til våre etterkommere enn den vi selv har arvet, og slik sikre en bedre framtid for alle.

2. AUFs prinsipper

2.1. Grunnsyn

AUFs utgangspunkt for all politikkutvikling er at mennesker selv skaper sin egen historie. Politikk skapes av mennesker. Samfunnsendringer ledes av mennesker. Det er kreftene i mennesket, og ikke kreftene rundt som skal avgjøre veien videre. Makten over samfunnsutviklingen skal ligge i folks hender. Arbeiderbevegelsens fremste oppgave er å være en bred folkebevegelse, som gjennom politisk, organisatorisk og faglig arbeid skaper et sosialdemokratisk samfunn hvor alle mennesker har de samme gode mulighetene til å leve fullverdige liv.

Vår ideologi bygger på at mennesker er like mye verdt - uavhengig av hvem de er, hvor de kommer fra, hvem de elsker, hva de tror på eller hvor mye penger de har. Alle mennesker har styrker og egenskaper som fellesskapet vårt trenger. Det er ikke ressursene i mennesket som er ujevnt fordelt, det er ressursene og mulighetene rundt mennesket som ikke er fordelt jevnt. For AUF er det avgjørende at alle mennesker skal ha muligheten til å bli den beste utgaven av seg selv, å oppleve mestringsfølelse, selvrealisering og skape seg et godt liv. Dette forutsetter at enkeltmenneskene oppnår full frihet.

Vi trenger et sterkt fellesskap som gir reell frihet til alle mennesker. Vi vil ikke bygge et samfunn på individualisme, men på likeverd. Mennesker er forskjellige, men alle mennesker har i kraft av sitt ukuelige menneskeverd rett på de samme mulighetene for å kunne få et godt liv.

Sosialdemokratiet er det beste verktøyet vi har for å skape et fritt og rettferdig samfunn. Vårt drømmesamfunn bygges i spenningsfeltet mellom visjonene våre for framtida og samfunnsforholdene vi lever under. Vi bygger vår bevegelse i spenningen mellom langsiktige mål og den daglige kampen for mer rettferdighet. Drømmene våre er ikke luftige visjoner og fjerne teorier, de har forankring i hverdagen til folk og samfunnet sine utfordringer og muligheter.

Vi er sosialdemokrater fordi vi mener de store politiske endringene skal skje gjennom reformer der folk gjennom demokratiet endrer samfunnet til det bedre. De store endringene i folks hverdag har blitt skapt av mennesker som bruker de politiske systemene til å gjøre verden bedre. I den situasjonen som vår generasjon nå står overfor er vi avhengig av å folkelig tilslutning til de store reformene. Dette kan ikke

skje gjennom en revolusjon, men må komme som et resultat av demokratiske prosesser og beslutninger.

AUFs sosialdemokratiske ideologi bygger på våre grunnverdier:

Frihet. Sosialdemokratiet er en frihetsbevegelse. For at frihet skal være reell og meningsfull må den skapes i fellesskap. Vår frihet er avhengig av hvordan makt og ressurser er fordelt. Et menneske blir først helt fritt når samfunnet tilrettelegger for frihet for alle. Fullstendig frihet innebærer friheten fra å bli forfulgt, fengslet uten dom, torturert eller diskriminert og det innebærer friheten til å kunne leve sitt liv med fulle demokratiske rettigheter; å kunne si det man vil, mene det man vil, elske den man vil og tro på det man vil, så lenge det ikke er til vesentlig skade for andre.

Fellesskap. Verden består av små og store fellesskap. Mennesker trenger tilhørighet og samhold. Vi står sterkere sammen enn hver for oss. Et sterkere fellesskap gir mer trygghet og flere muligheter til hvert enkelt menneske.

Internasjonalisme. Kampen for rettferdighet stopper ikke ved landegrensene. Så lenge urettferdighet, fattigdom og undertrykkelse finnes så trengs det at sosialdemokrater verden rundt står sammen om å finne løsninger.

Internasjonalismen ligger til grunn for sosialdemokratiet og gjennomsyrrer alt vi gjør. AUF er en del av den internasjonale arbeiderbevegelsen. Vi er det norske leddet i det verdensomspennende sosialdemokratiske fellesskapet. Vi er internasjonister fordi vi vet en bedre verden er mulig og det er når verdenssamfunn går i samme positive retning at vi skaper de riktige gode løsningene.

Solidaritet. Solidaritet er et tankesett som forstår verden som en helhet, der vi mennesker er gjensidig avhengig av hverandre. AUFs solidaritet begrenser seg ikke til klasse eller kultur. Vår solidaritet er med alle mennesker på jorden som lever i ufrihet.

Feminisme. Kampen for likestilling mellom kjønnene er en frihetskamp. Feminisme handler om å definere, etablere og oppnå politisk, økonomisk, personlig og sosial likestilling mellom kjønnene.

Likeverd. Mennesker er ulike, men likeverdige. Alle mennesker har like stor verdi. Uavhengig av egenskaper både medfødt og tilegnede er mennesker likeverdige, og har et ukrenkelig menneskeverd.

2.2. Økonomi

Dagens økonomiske modell er ikke bærekraftig nok. Kapitalismens profittmaksimering og ressursutnyttelse gir økt ulikhet og overforbruk av jordas ressurser. Vi trenger en ny, fremtidsrettet og bærekraftig måte å organisere økonomien vår på. Økonomien vår er et samspill mellom stat og marked, privat, offentlig og frivillig aktivitet. Blandingsøkonomien har bidratt med mye positivt til det norske samfunnet. Vi må ha en økonomisk modell som balanserer forholdet mellom frie markedskrefter og statlig styring. Vi trenger en forsterket blandingsøkonomi med en aktiv og retningsgivende stat. Det er ikke en oppgave for sosialdemokratiet å avskaffe markedet. Vår oppgave er å sørge for at markedet ikke styrer over oss, men at det demokratiske styrte, og politisk regulerte markedet tjener fellesskapet til det beste for alle.

2.2.1. Bærekraftig økonomisk system

Skal man skape et sosialdemokratisk samfunn trenger man en økonomisk modell som sikrer alle mennesker velferd, hindrer ulikhet og som sørger for en bærekraftig ressursutnyttelse. Vårt økonomiske system må vekk fra utdatert tankegang om evig forbruksvekst basert på ikke-fornybare naturressurser.

Naturens tålegrenser og bærekraftig ressursutnyttelse må være grunnlaget for all produksjon i økonomien. Samfunnets og økonomiens mål må være at all vekst skal være så bærekraftig som mulig og verdiskapning basert på dagens ødeleggende ressursbruk stoppes. I det bærekraftige samfunnet må klodens tåleevne og livskvalitet for mennesker legges til grunn. For å få til et bærekraftig økonomisk system må vi erstatte dagens lineære produksjon med en sirkulær økonomi. Ressursene som hentes ut av naturen for første gang, skal forbli i produksjonen i økonomien lengst mulig. Norges investeringer i utlandet må være i tråd med Norges ønske om hvordan verdenssamfunnet skal se.

2.2.2. Arbeid

Retten til arbeid, utdanning og trygg økonomi er de viktigste forutsetningene for menneskers fulle frihet. Samfunnet må ha evnen til å fordele arbeid, kunnskapen og inntekten på en rettferdig måte for alle.

Trygge mennesker skaper mer. En sterk offentlig sektor og aktivt statlig eierskap utgjør den norske modellen som har blitt bygget opp gjennom generasjoner.

Modellen som er basert på gjensidig tillit mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, partene i arbeidslivet og politikerne er grunnsteinene i et trygt arbeidsliv. Ethvert angrep på den norske modellen er et angrep på vår samfunnsstruktur. Sosialdemokratiets oppgave er å videreutvikle, forsterke og trygge den norske modellen.

Mennesket formes av arbeid, hva de arbeider med og under hvilke forhold det skjer. Forandrer vi arbeidslivs-formene, forandrer det også samfunnet. En meningsfull jobb til alle, gode arbeids-, lønns- og pensjonsvilkår, sterkt bedriftsdemokrati og fagforeninger er viktige forutsetninger for menneskelig frigjøring.

Arbeidslivet vil møte både endringer og omstillinger, både gjennom teknologi og nye produksjonsformer i en grønn økonomi. Sosialdemokratiet frykter ikke ny teknologi, endringer eller omstillinger. Men vi kompromisser aldri på menneskers trygghet for og i arbeid. Alle endringer og omstillinger er mulige å gjennomføre innenfor rammene av et trygt arbeidsliv og i samarbeid med fagforeningene.

2.2.3. Norsk industri og næringsliv i front

Den grønne utviklinga norsk økonomi står foran må være bygget på prinsippet om rettferdig omstilling. En rettferdig omstilling handler om trygghet for jobb, inntekt og velferd for alle. For å oppnå en rettferdig utvikling og omstilling trengs en retningsgivende sosialdemokratisk nærings- og industripolitikk.

Norsk natur i kombinasjon med den høye produktiviteten i arbeidslivet og tilgangen til råvarer, utgjør sammen gode forutsetninger for nye industrieventyr. Disse forutsetningene må ivaretas for fremtidig vekst innenfor industrien. Vi ønsker at norske fagarbeidere skal kunne bruke sin kompetanse for å skape nye arbeidsplasser.

I skogbruket finnes det et stort potensial for å skape jobber og at Norge skal bli verdensledende på bioøkonomi. Dette gjelder både på forskning og teknologi knyttet til dette området og at det skal innføres mer i landbruket. Det skal også anvendes når det offentlige bygger nye bygg, samt at det foredles hjemme i Norge i stedet for at det transporteres ut.

Naturgitte forhold langs kysten gir oss et fortrinn som sjøfarts- og sjømatnasjon. Rene hav og stor tilgang på marine ressurser gir oss store muligheter. Nye marine næringer og konvensjonelt fiskeri og havbruk er viktige nøkkelfaktorer for å skape

mer aktivitet, og bidra til å dekke verdens matbehov. Ressursforvaltningen må baseres på oppdatert kunnskap og bærekraft, for å sikre fremtidige generasjoners tilgang på våre ressurser. Aktivitet på havet og aktivitet på landsiden går hånd i hånd. Aktiviteten på landsiden må gis bedre rammebetingelser, og vi må fortsette å ha en streng politisk holdning til leverings- og bearbeidingsplikten. Derfor mener AUF det er et viktig prinsipp at Norges marine ressurser eies av folket, og ikke av noen få rike hender.

Mineralnæringen har stort potensial for å skape fremtidens arbeidsplasser, og en bærekraftig norsk mineralnæring vil gi ringvirkninger over hele landet. Redusert klimapåvirkning, mer effektiv ressursutnyttelse og økt bruk av restmineraler er ikke bare viktig for klimaet, men også for fremtidens arbeidsplasser. Norske ressurser og norsk bearbeiding av ressurser spiller en nøkkelrolle i det grønne skiftet, og er viktige forutsetninger for økt norsk fastlandseksport.

Hvis markedet alene kunne gitt oss det grønne skiftet, ville vi vært der allerede. AUF ønsker en sterk offentlig satsing på å bygge industrien for framtida. Vi må legge bort ideen om at staten skal være passiv og næringsnøytral. Både næringslivet og staten tjener på et tettere samarbeid, der staten bidrar med tydelig politisk retning og næringslivet bidrar med sin verdensledende kunnskap. Våre prinsipper for nærings- og industripolitikken er at den skal komme hele landet til gode. Når staten gjør større investeringer, øker eierandelene sine og bidrar med risikoavlastning for næringslivet, må også industrien bidra til fellesskapets økonomi. Norsk industri er avgjørende i det grønne skiftet, og må sikres forutsigbarhet. Norske ressurser må eies av den norske stat. AUF er prinsipielle motstandere av salg av Norge.

2.2.4. Skatter og avgifter

Velferdsstaten vår er tuftet på ideen om at alle bidrar etter evne. Bare ved et slikt spleiselag kan vi sikre gode velferdsordninger for fremtidige generasjoner. Vårt sosialdemokratiske skattesystem skal ha omfordeling av ressurser og utjevning av økonomiske forskjeller som fremste mål. Både enkeltpersoner og selskaper som nyter godt av landets ressurser og skaper verdier i Norge, skal bidra i spleiselaget.

Vi bygger vår skattepolitikk på tre grunnpillarer. Først er det at skattesystemet vårt er fellesskapets inntektskilde. Det er en forutsetning for velferden vår. For å finansiere en moderne og god velferdsstat er fellesskapet avhengig av at alle bidrar etter evne.

Videre må skattesystemet tilrettelegge for grønn vekst og arbeid til alle. Forutsetningen for å kunne dele er å skape. Skattesystemet må tilrettelegge for retningsgivende næringspolitikk, skape nye arbeidsplasser, grønn omstilling og grønn vekst.

Til slutt må skattesystemet utjevne forskjeller i samfunnet. Små forskjeller er en viktig forutsetning for et samfunn bygget på tillit, trygghet og frihet for alle. Skattesystemet må være progressivt, slik at alle yter etter evne. Skattesystemet må innrettes på en slik måte at evigvarende akkumulering av enorme mengder kapital ikke er mulig, men skattlegges slik at det kommer hele fellesskapet til gode.

Avgifter er et annet virkemiddel som kan benyttes til regulering av atferd der dette er politisk ønskelig eller nødvendig. Samtidig er det AUFs ønske at det meste av landets skatte- og avgiftspolitikker skal være progressive. Avgifter vil i større grad kunne gå på bekostning av de med minst lommebok. Det bør derfor legges til grunn at skatteseddelen benyttes der dette er mulig, samt vurdere muligheten for progressive avgifter. Innenfor eksempelvis klima- og miljøfeltet, bør avgifter tilpasses næringsliv og forbruk slik at vekst vris i en mer bærekraftig retning. Disse avgiftene skal som hovedregel komme fellesskapet til gode i form av enten kontantutbetalinger eller sektorvise tilskuddsfond.

2.3. Makt og ulikhet

Vårt verdigrunnlag bygger på at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av hvilken bakgrunn man har. Vi vil gi alle mennesker de samme mulighetene til å lykkes, og de samme mulighetene til innflytelse. Det prinsippet er ikke forenelig med at noen mennesker arver både makt og rikdom, mens andre opplever at fattigdom reproduseres fra generasjon til generasjon. I det sosialdemokratiske samfunnet skal alle yte etter evne og få etter behov.

2.3.1. Velferdsstaten

Velferdsstaten er vårt viktigste verktøy for å sikre like store muligheter og rettigheter for alle. Velferdsstaten skal hovedsakelig bestå av universelle ordninger, og i minst mulig grad behovsprøvde ytelser. Velferdsstaten må bygges videre på prinsippet om at den er et solidarisk spleiselag der alle bidrar etter evne, og at alle reelt, uavhengig av inntekt, opplever å få noe tilbake.

Velferdsstatens levedyktighet er sterk, så lenge man klarer å holde folk i jobb og sikrer statens inntekter. Det at vi har et sikkerhetsnett som tar vare på de som faller utenfor er med på å gjøre Norge til et rikt land. Det norske velferdssamfunnet er lønnsomt.

Samfunnet vårt er organisert i et samarbeid mellom det offentlige, frivilligheten og det private. Samtidig er velferd noe helt eget. Velferd handler om å sette mennesker først. Private kommersielle aktører som setter profitt over mennesker kan ikke drive velferden vår. Kommersielle aktører skal ikke styre over velferdstjenestene i samfunnet.

Velferdsstaten handler om hvordan vi i fellesskap evner å ta vare på hverandre og spesielt de som faller gjennom i samfunnet. Velferden vår skal bygges på fellesskapsløsninger som alle nyter godt av, samtidig som vi skal stille ekstra opp for de som til enhver tid trenger velferdsstaten mest. Et samfunn som ikke evner å ta vare på de som trenger det mest, blir et hardere samfunn. Ingen bestemmer selv hvilket utgangspunkt man får i livet. Velferdsstatens oppgave er å justere for skjeve utgangspunkt og sikre alle like muligheter til å forme livet slik man selv ønsker. Fellesskapet skal stille opp med de ressursene som er nødvendig for å få til dette i praksis.

En velferdsstat må bedømmes på hvordan den tar vare på de som trenger det mest. Mennesker som på ulike måter faller fra i samfunnet, Enten det er grunnet rus, psykisk eller fysisk sykdom, uforutsette livssituasjonsendringer eller uheldige avgjørelser, skal alle ha kravet på en ny sjanse og verdig behandling. En stat skal ikke være ute etter å bedømme eller hevne seg på mennesker, men heller å hjelpe og støtte alle som har behov for det.

Alle mennesker skal ha krav på sosialhjelp og medisinsk behandling. Alle skal ha rett til trygghet hvis inntekten svikter. Og alle mennesker skal bli møtt av et rettferdig rettsapparat dersom de havner på kant med loven. Å gi hjelp til mennesker å leve med sine problemer er ikke tilstrekkelig. Målet er å gi dem hjelp til å løse problemene.

2.3.2. Lik rett til utdanning

Det er fellesskapets ansvar å sikre alle barn og unge en god utdanning. Tilgangen til god utdanning skal være lik for alle, og man skal ha rett til å gå på en skole i sitt nærområde. Inntekten til foreldrene dine eller hvor i landet man bor skal ikke ha noe å si for hvilken utdanning man får. Derfor er det også av svært stor betydning at alle norske skoleelever får tilgang på en gratis, offentlig fellesskole. I vår fellesskole skal elevens beste bestandig være det viktigste. Kommersielle aktører har ingen plass i den norske fellesskolen. Private skoler bør kun unntaksvis være et supplement til den offentlige fellesskolen, og skal følge samme krav til kompetanse og oppfølging som den offentlige skolen.

Målet med skolen er å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver, mestre utfordringer sammen med andre, utjevne ulikhet og sørge for at alle mennesker kan delta aktivt i samfunnet og demokratiet. Fellesskolen er samfunnsbyggende og sørger for at tilliten mellom folk opprettholdes. Den er også avgjørende i arbeidet med å knuse fordommer, bryte tabuer og la unge møtes på tvers av kulturell, religiøs eller økonomisk bakgrunn. En sterk fellesskole for alle er vårt sterkeste vern mot utenforskap. Alle tjener på at vi får en best mulig skole. Innholdet i opplæringen må underbygge skolens brede samfunnsmandat.

Den norske skolen må alltid tilstrebe å være tilpasset dagens og morgendagens tidsalder, og hjelpemidler, pensum og pedagogiske metoder må tilpasses hver enkelt elevs beste. Skolen skal tilby alle elever muligheten til å lykkes, og til å bli den beste utgaven av seg selv. Skoleløpet må derfor i større grad legge opp til å praktisk læring og muligheter til kreativ utfoldelse i alle aldersgrupper. Skolen må også

basere seg på en gjensidig tillit mellom samfunnet, skolen, skolens ansatte og elevene. Lærerne skal få tillit til å rendyrke sin rolle som fagpersoner, og elevene skal gis tillit og ansvar.

Universitet eller høyskole-utdanning er grunnlaget for høyere inntekter enn gjennomsnittet og gir større samfunnsinnflytelse. Skolen reproducerer fortsatt i for stor grad forskjeller. Sosialdemokratiets oppgave er å bygge ned hver enkelt av de hindringene som sørger for fortsatt ulikhet i skoleløpet, og bygge opp de verktøy som sørger for like muligheter for alle elever. Det skal være et grunnleggende prinsipp i den norske fellesskolen at alle har rett til å fullføre sin utdanning, enten om det er yrkesfag eller studieforbereende. Fagutdanning og akademisk utdanning er like viktig for samfunnet og bør verdsettes deretter.

2.3.3. Arbeidernes makt og trygghet på arbeidsplassen

Fagforeningene har vært arbeiderbevegelsen sitt fremste redskap for å gjøre enkeltmennesker sterke i fellesskap. Arven etter de første og harde arbeiderne som hørte om et vakkert ord kalt solidaritet bærer vi med oss når vi snakker om fordeling av makt og innflytelse i samfunnet i dag. Gjennom trepartssamarbeidet har høy organisasjonsgrad ført til et samfunn basert på høy grad av tillit, samarbeid, omstillingsevne og innflytelse for vanlige mennesker. Når vi i Norge og verden ser nye arbeidsplasser og bedrifter hvor arbeidstakerne opplever fagforeningsknusing og lav organisasjonsgrad så er det en utfordring som AUF mener må løses med politikk.

Ett av politikernes viktigste bidrag til fagforeningene er å lage lover som gjør fagforeningenes krav om rettigheter enklere og mer effektive. AUF og arbeiderbevegelsen har en viktig rolle i å se på hvordan vi alltid kan forbedre og utvide våre lover og regler for å hjelpe fagforeningene i deres arbeid og kamp. AUF mener at en sterkere arbeidsmiljølov, kollektiv søksmålsrett for fagforeninger og andre grep for å styrke fagforeningers evne til å sørge for et fortsatt trygt godt arbeidsliv er en forutsetning for folk sin makt og mulighet til trygghet i egen hverdag.

Hele den norske modellen er bygd på tillit, og på at arbeidsgivere må lytte på arbeidstakerne sine krav og ønsker. AUF mener at arbeidsplassene må bli mer demokratiske og at arbeidstakerne må ha mer å si i hvordan egen arbeidshverdag skal se ut og være organisert. AUF tror på at politikerne må skape et arbeidsliv hvor arbeidstakerne må være representert i bedriftsstyrer, at ordninger rundt ombud og kontrollorgan som likestillingsombud og verneombud må bli styrket, og at Norges lover som regulerer arbeidslivet må sikre mer demokrati på arbeidsplassene. AUF

ser med stor bekymring på en utvikling hvor bedriftseierne sitter igjen med en større andel av bedriftenes overskudd. Lønnsgapet mellom norske bedriftsledere og arbeidstakere må tettes, og den raskt økende lederlønnsutviklinga bremses.

2.3.4. By og land

En av styrkene med den norske samfunnsmodellen er at man kan bli det man ønsker uavhengig av hvor i landet man blir født. Likevel er ikke dette naturgitt. At det er liv og arbeid i alle deler av landet vårt er en politisk oppgave å sørge for. Trenden de siste årene er at stadig flere oppgaver blir løst på stadig færre steder og at mennesker flytter til byene og vekk fra distriktene. Det offentlige Norge skal sørge for at kompetanse, arbeidsplasser og infrastruktur er til stede over hele landet. Norge er på sitt beste når byen og bygda trekker i samme retning for å løse fremtidens utfordringer.

Sentralisering av makt og ressurser er negativt for et Norge der by og land går hand i hand. Fraflytting av distriktene, forfordeling av offentlige arbeidsplasser og tjenestetilbud og politisk styrt sentralisering må motvirkes. Nasjonal transportplanlegging, velferdsstatens utbredelse og næringspolitikken må innrettes etter en forståelse av at det er ønskelig at det skal bo folk i hele landet, fra nord til sør og fra øst til vest.

Primærnæringene er grunnmuren i det norske samfunnet. Over hele landet lever mennesker og lokalsamfunn av å høste av naturen og drive matproduksjon. Næringer som landbruk, fiskeri og reindrift er hjørnesteiner i det norske samfunnet og må gis høy politisk prioritet. Primærnæringene har en egenverdi som sørger for matsikkerhet til befolkningen, opprettholder den spredte bosettingen i landet vårt og skaper arbeidsplasser over hele landet. Kapitalkreftene som ønsker et lønnsomhetsfokus for å høste av norsk natur vil aldri forstå viktigheten av de desentraliserte næringene. Det er viktig at en større del av matproduksjonen i Norge blir bearbeidet i Norge, og at ressurser skaper ringvirkninger lokalt. For sosialdemokratiet er det en samfunnsoppgave å sørge for at man har både store og små samfunn over hele landet som forvalter naturressursene våre. Når boligbygging og næringsvirksomhet truer arvesølvet vårt, matjorden, skal aldri kortsiktig økonomisk profitt gå foran viktigheten av å beskytte matsikkerheten vår.

2.3.5. Feminisme, antirasisme og inkludering

Makten i samfunnet må fordele seg slik at den gjenspeiler verdenen vi lever i. De etablerte kjønnsrollene i verden, urettferdigheten kvinner opplever, manglende rettigheter og de ulike forventningene kjønn møter er alltid sosialdemokratiets oppgave å motvirke og utfordre. Vår rolle er å utjevne de sosiale og økonomiske forskjellene mellom kjønn i Norge og i verden. Både strukturelle og kulturelle hinder mot likestilling må fjernes. Sosialdemokratiets grunnidé er feministisk, og så lenge forskjellsbehandling og undertrykking på bakgrunn av kjønn skjer, trengs feminismen og sosialdemokratiet.

Den sosialdemokratiske feminismen er en åpen, inkluderende og interseksjonell feminisme. Likestillingskampen handler om å motvirke strukturer som gir færre muligheter på bakgrunn av kjønn, kjønnsuttrykk, seksualitet, hudfarge, funksjonsevne eller sosioøkonomisk bakgrunn.

Sosialdemokratiet skal jobbe for at alle får redskapene og tilretteleggingen til å leve frie liv uten frykt for mobbing, vold og utestenging på grunn av at du er den du er. Et av våre største mål skal være å inkludere flere i samfunnet. Dette innebærer også å kjempe mot alle former for diskriminering og forsøk på å innskrenke menneskers levemåte.

Retten til å bestemme over egen kropp er en av de mest grunnleggende rettighetene alle mennesker skal ha, men som en del av den patriarkalske undertrykkelsen har kvinner blitt frarøvet dette. Angrep mot abortloven, og kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter, både i Norge og internasjonalt skal bekjempes. Kvinners rett til å bestemme over egen kropp skal alltid veie tyngst, og AUF mener på prinsipielt grunnlag at forslag som juridisk abort svekker denne retten. Sosialdemokratiet skal alltid kjempe for å hegne om og styrke kvinners rettigheter, og aldri svekke dem.

AUF ser den åpenbare egenverdien i åpne, mangfoldige samfunn. Rike land som Norge har plass, men også behov for mennesker med forskjellig bakgrunn. Det norske samfunnet må bygges på forståelsen av at det mangfoldige Norge styrker vårt fellesskap og beriker vårt samfunn. Samtidig er det avgjørende at alle mennesker i Norge får det samme tilbudet om språkopplæring, en god fellesskole og muligheten til å delta i arbeidslivet. Sterke mangfoldige fellesskap er et gode for Norge og er med på å gjøre Norge til et mer åpent og inkluderende samfunn.

Alle mennesker skal ha friheten til å leve uten oppsyn, press, trusler og tvang. Negativ sosial kontroll utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Negativ sosial kontroll er et onde for den enkelte og for samfunnet som helhet, og må bekjempes deretter. Vårt mål er å bygge et samfunn hvor alle mennesker skal føle trygghet, og ha mulighet til å leve frie liv uten noen form for sosial kontroll eller undertrykkelse.

2.3.6. Alle fortjener retten til en god helse

Det norske helsevesenet er under press fra sterke høyrekrefter som ønsker privatisering og en helsepolitikk styrt av markedstenkning. Dette er noe som vil skape større forskjeller mellom de som har råd til å kjøpe seg et fortrinn i helsekøen, og de som ikke har det. AUF mener at det offentlige skal ha ansvaret for å drive helsepolitikken, og vi vil kjempe mot enhver reform som ønsker å privatisere helsevesenet. Det norske helsevesenet skal være eid av det offentlige og være tilgjengelig for alle.

Mennesker som av forskjellige årsaker sliter med rusavhengighet skal ikke straffes, men ha rett på det samme gode offentlige helsetilbudet som alle andre. Det er nødvendig å erkjenne at samfunnet har sviktet rusavhengige og deres familier i mange år. Rusavhengighet er en lidelse, ikke en forbrytelse. Derfor mener AUF det er behov for en velferds- og rusreform der rusavhengiges levekår, boforhold og brukermedvirkning settes i sentrum.

Den negative økningen i antallet mennesker som sliter med sin psykiske helse, møtes ikke av en tilsvarende økning i tilbud om oppfølging og behandling. Det er et samfunnsproblem at mennesker som sliter psykisk ikke får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Helsevesenet har stort forbedringspotensial når det kommer til psykisk helse, og her må velferdsstaten bidra. Beredskap at vi i årene som kommer prioriterer unges psykiske helse, og at vi sørger for at hjelpen kommer raskt nok.

Prinsippet om at helsetilbudet skal være gratis må være førende i vår politikk. Alle deler av kroppen skal dekkes av folketrygden. Størrelsen på lommeboka skal ikke bestemme folks tannhelse, og tenner må regnes som en del av kroppen.

Et godt offentlig helsetilbud skal være tilgjengelig for folk over hele landet. Alle landets innbyggere skal ha rett på den samme gode helsehjelpen og ha et tilbud som møter folks behov. Det skal ikke være slik at noen ikke rekker frem til sykehus i tide, eller ikke får den hjelpen de trenger, fordi avstanden er for stor. Den norske velferdsstaten skal stille opp for deg uavhengig av bostedsadressen din.

Utbruddet av covid-19 ga samfunnet en viktig påminnelse om helsevesenets livsviktige rolle i det norske samfunnet. Et sterkt offentlig helsevesen er avgjørende for en god nasjonal beredskap. Uten landets helsepersonell hadde ikke samfunnet gått rundt, og det er derfor svært viktig at helsearbeiderens lønnsvilkår blir ivarettatt. De siste årene har lønnsforskjellene innenfor helsesektoren økt og bedre lønns- og arbeidsvilkår til helsepersonell må prioriteres.

2.3.7. En folkestyrt boligpolitikk

Retten til et sted å bo er en grunnleggende menneskerettighet, og for sosialdemokratiet er trygghet til bolig en fundamental rettighet i velferdssystemet vårt. Denne kan ikke overlates til markedet å styre alene - det er fellesskapets oppgave å sikre at alle har like muligheter til å komme inn på boligmarkedet.

Boligpolitikken skal ikke foregå på kapitalkreftenes premisser, men være styrt av folk. Bolig er menneskers hjem, ikke et spekulasjonsobjekt. Sosialdemokratiet skal alltid stå i kampen for folks behov for et sted å bo, ikke for de som selger og tjener seg rike på dagens oppblåste boligmarked. I løpet av livet kan enkelte ha behov for å leie bolig, og fellesskapet må sikre et seriøst og anstendig leiemarked. Men arbeidet for et mer seriøst utleiemarked skal aldri gå på bekostning av eierlinja i boligpolitikken.

Boligpolitikken må gjøre det mulig å bo og flytte i hele landet, enten man ønsker å flytte hjemmefra for første gang, bosette seg i etableringsfasen eller bli gammel. Sosialdemokratiet skal gå i front for en boligpolitikk gjennom hele livet og for hele landet. Skal fremtidens boligmarked passe inn i et nullutslippsamfunn må vi starte med bærekraftig og grønn boligpolitikk nå.

2.4. Demokrati og ytringsfrihet

I det sosialdemokratiske samfunnet skal alle mennesker ha full frihet. Dette innebærer friheten fra undertrykkelse, forfølgelse og fengsling uten dom. Samtidig skal man ha frihet til deltakelse i samfunnsdebatt, frihet til religiøs selvstendighet og til å inngå ekteskap og starte familie uavhengig av seksuell legning. For AUF er det et bærende prinsipp at alle mennesker skal være frie til å mene det de vil, tro på det de vil og elske den de vil. Kun gjennom demokratiet kan menneskets fullstendige frihet oppnås, og kun slik kan vi alle få ta del i utviklinga av våre egne lokalsamfunn og vårt fellesskap.

AUF mener det er avgjørende at mennesker gjennom demokratiet får reell mulighet til å påvirke sin egen hverdag. Skal folket få tillit til beslutningstakerne og det representative demokratiet må folket sikres innflytelse over avgjørelser som berører sitt liv og sitt lokalsamfunn i tilstrekkelig grad. I et demokrati har mennesker krav på deltakelse, men de skal også bli ansvarliggjort og bli stilt krav til om å delta.

Kun gjennom et folkestyre med reelle demokratiske friheter kan menneskene få muligheten til liv i et samfunn i full frihet. Det er stemmeseddelen og ikke pengeseddelen som skal styre samfunnet vårt. Mulighetene til å organisere seg og delta i demokratiet er sentralt for å veie opp mot kapitalkreftene i vårt samfunn. Avmaktsfølelse og mistillit må møtes med mer folkelig deltakelse, både i samfunnet og i vår egen bevegelse. Sosialdemokratiet skal alltid være bindeleddet mellom folk og folkevalgte, mellom sosiale bevegelser og styresmaktene. Bare på den måten kan vi sikre at samfunnsinstitusjonene våre representerer folket, og ikke at systemet forsvarer sine egne interesser.

2.4.1. Folkestyre

I et demokrati skal befolkningen representeres av folkevalgte som speiler dem. Majoriteten har ansvar for å bevare minoritetenes interesser. Mangfold i form av ulik etnisitet, alder, kjønn, legning, funksjonsevne og økonomisk bakgrunn må bli ivare tatt både i politiske prosesser og folkevalgte organer. Spesielt viktig er det at unge stemmer må få en stadig større og viktigere rolle i samfunnet. De lover som en kan bli dømt av, skal man også kunne ha muligheten til å påvirke. Det skal herske full religionsfrihet. Staten skal ikke bygge på noen bestemt trosoppfatning.

Å være et fungerende demokrati handler ikke kun om valg, makten i samfunnet må også være jevnt fordelt. Det er folkevalgte som skal ta avgjørelser på vegne av folket, ikke byråkratiet. Prosesser må være åpne og rettferdige. Det må være anledning til å få innsyn og kontrollere de som har og utøver makt. Mennesker som forvalter folkets tillit kan ikke ta imot penger for å bedrive lobbyvirksomhet uten offentlig innsyn. Folkets tillit til de politiske prosessene avhenger av at det er full transparens mellom de som fatter beslutninger og de som forsøker å påvirke disse, og det skal ikke være anledning til å operere på begge sider av bordet som påvirker og beslutningstaker i spørsmål av større samfunnsmessig betydning.

Det norske folk har gjennom en folkeavstemning sagt at monarki skal være Norges styreform. Det norske kongehuset er en institusjon som er samlende på tvers av religion, etnisitet og politisk standpunkt. I krisetider kan det være behov for en samlende figur som ikke tilhører et politisk parti, denne oppgaven mener AUF at kan fylles av kongehuset. Samtidig er AUF kritisk til kongefamiliens pengebruk og mener derfor apanasjen burde senkes.

2.4.2. Ytringsfrihet

Debatt og offentlig ordskifte er en av grunnsteinene i demokratiet. Alle mennesker skal ha rett til å ytre seg, og ulike meninger må komme frem i samfunnsdebatten. Vi må tåle å høre det ubehagelige. Og enhver mening må tåle å bli motsagt og debattert. Samtidig må vi også sette en grense for hva som er ytringsfrihet, og hva som er utsagn som nærer opp under hat, fremmedfrykt og utgjør en fare for menneskers liv.

For å sikre reell frihet til å ytre seg for alle er det nødvendig å anerkjenne at alles frihet slutter der den nestes begynner. Rasisme og hatefulle ytringer som undertrykker andre stemmer, er derfor en trussel mot demokratiet. Ingen mennesker skal oppleve å bli utsatt for hatefulle eller truende ytringer. Alle stemmer som ønsker å delta i ordskifte skal vernes fra å bli truet til taushet av ytterliggående og undertrykkende ytringer. Dette belager seg på at alle stemmer med plass i ordskifte tar et solidarisk ansvar for stemmer som ikke slipper til, og til aktivt motmæle mot undertrykkende stemmer.

I samfunnsdebatten har deltakerne, mediene og politikerne et ansvar for ytringene som presenteres og fremheves. Ord har betydning, og ord har konsekvenser. Det demokratiske ytringsfrihetsvernet skal stå sterkt, og kun stoppes der ytringene går fra å være legitime meningsytringer til å bli hatefulle eller truende uttalelser.

Politikere og meningsbærende aktører i det offentlige ordskiftet har et særlig ansvar for sine egne ytringer. I tilfeller der ytringene bryter norsk lov, har myndighetene og domstolene et viktig ansvar for å sanksjonere mot lovbryterne for å sikre utsatte personers rett til å delta i ordskiftet. Organisasjoner som fremmer eller legger til rette for diskriminering og- eller rasisme må ikke under noen omstendighet motta støtte eller bevilgninger fra det offentlige.

2.5. Klima

Vi lever i en verden der klimagassutslippene og menneskets fotavtrykk på jorda har nådd et bristepunkt. Rovdrift på energiressurser og stadig økende forbruk har foregått på et altfor høyt nivå i altfor lang tid. Nedtellingen for å redde kloden vår nærmer seg null for hver dag som går. Vårt viktigste oppdrag er å skape en verden der mennesker, dyr og natur lever i overensstemmelse med hverandre, og der vi overleverer jorda i en bedre forfatning enn da vi overtok den.

2.5.1. Klimakamp

I kampen for å redde klimaet skal Norge stå i fremste rekke. For å nå målsettingene må hele fellesskapet bidra. Staten, i samarbeid med partene i arbeidslivet, og folket er alle ansvarlig for å gjøre klimavennlige valg. Likevel er det statens ansvar å sikre at de klimavennlige valgene er mulige og oppnåelige. Det er staten som skal være retningsgivende i klimapolitikken. Økonomisk sårbare mennesker skal ikke bli satt på sidelinjen i omstilling. Skatte- og avgiftssystemet er det mest rettfærdige verktøyet for å få grønn atferd. Alle skal ha den samme retten til frisk og ren luft.

2.5.2. Internasjonal klimakamp

I kampen mot klimakrisa må Norge gå foran på den internasjonale arenaen. Samtidig er det en viktig erkjennelse at klimakamp er et internasjonalt spørsmål. Alle land bærer ansvar for å redusere egne utslipp og bidra til en vridning fra den ikke-fornybare økonomien til en mer bærekraftig økonomi. Det er avgjørende at verdens land følger forpliktelsene i Paris-avtalen, og det skal ikke lønne seg å unndra seg sin del av ansvaret i den internasjonale klimadugnaden. Det er også viktig å minnes om at høyt utviklede industriland bærer et særskilt ansvar for å bidra til å redusere eget forbruk og egne utslipp. De rikeste landene må bidra mer med klimafinansiering, og må holdes ansvarlig for både egenproduserte og importerte utslipp som rammer land i det globale sør hardest.

2.5.3. Fellesskapets ressurser

Klimakrisa er vår tids største utfordring. Naturressurser tilhører fellesskapet. Ingen private interesser skal misbruke disse ressursene. Hjemfallsretten står sterk i vår bevegelse. All bruk av naturens ressurser, enten det er statlig eller privat, skal komme fellesskapet til gode. Ferdsel i naturen er en sentral del av norsk kultur, og alle må sikres tilgang til den.

2.5.4. Rettferdig omstilling og grønn vekst

Norge skal forplikte seg til å omstille industri, næring- og arbeidsliv. Premissene er at partene i arbeidslivet er involvert. Omstillingen må være rettferdig, og hensynet til arbeidstaker skal veie tungt i en slik sammenheng. En sirkulær-økonomisk tankegang ligger til grunn for omstillingen som skal basere seg på bærekraft. Gjennom en aktiv stat skal næringslivet og industrien være drivere for å kutte klimagassutslipp og grønn vekst.

2.5.5. Naturens balansepunkt

Gjennom ansvarlig forvaltning går industri- og næringsutbygging hånd i hånd med naturvern. Grønn norsk industri er en av nøklene for å løse den globale klimakrisen. Vi skal ivareta vårt biologiske mangfold og hindre rovdrift av natur, samt bygge ut grønn industri og næringer i hele Norge.

Fremtidens Norge skal bygges gjennom bærekraftig vekst. Derfor mener AUF at vi må ta hele landet i bruk innenfor rammene av naturens tåleevne. Vi skal høste avkastningen fra ressursene naturen har gitt oss og sørge for at fellesskapet får ta del i verdiskapningen. I spenningsfeltet mellom vekst og vern skal hensyn til natur veie tungt, og rovdrift på dyr og natur skal ikke forekomme i vårt samfunn.

2.6. Internasjonalt

Norge er et lite land i en stor verden. Samarbeid på tvers av landegrenser og kontinenter er en naturlig del av vår hverdag. Som bevegelse er vi tufta på internasjonalisme, vi står sammen med de som vil bekjempe krig, fattigdom og urettferdighet. Målet er å skape en bedre og mer rettferdig verden for alle jordas innbyggere.

2.6.1. Norges rolle i verden

I en stadig mer globalisert verden skal Norge være en aktiv bidragsyter til fred og internasjonalt samarbeid. Vi mener at de beste løsningene til vanskelige problemstillinger skapes når verdenssamfunnet går sammen om det. Samarbeid på tvers av landegrenser er viktig for å skape en stabil og forutsigbar verden. I internasjonalt samarbeid skal det ikke eksistere supermakter. Gjensidige rettigheter mellom stater er et grunnleggende element i besluttede organer. Som et lite land er samarbeid om forsvar en nødvendighet. Forsvarssamarbeid som Norge er en del av skal aldri kompromisse på vår rolle som en fredsnasjon. Fred og stabilitet er vår felles oppgave.

2.6.2. Handel

Internasjonal handel er viktig for en jevn fordeling av verdens ressurser, og åpner for viktig eksport og import av varer og tjenester de forskjellige landene har gode naturgitte eller teknologiske forutsetninger for å selge i et internasjonalt marked. Internasjonal handel kan være et gode dersom handelen reguleres på en hensiktsmessig, etisk og rettferdig måte. Utnyttelse av verdens fattigste eller sårbare må ikke forekomme, og det skal ikke være anledning for de sterkeste landene å bruke internasjonal handel som pressmiddel i maktspill.

Norge er en eksportnasjon og store deler av vår økonomi er basert på handel med andre nasjoner. Vi støtter handelsavtaler som styrker Norges rolle og økonomi i en globalisert verden, men ingen avtaler som inngås skal utfordre våre folkevalgte organer. Norsk eksport må være knyttet opp mot en økonomisk modell som sikrer grønn vekst. Deler av norsk næringsliv og industri er truet av internasjonal konkurranse og må beskyttes for å ivareta sin levedyktighet. Gjennom å være eiere av Statens Pensjonsfond Utland (Oljefondet) har Norge et særskilt ansvar for at dette investeres i tråd med etisk forsvarlige standarder. Oljefondets investeringer må være i tråd med Paris-avtalens forpliktelser, ikke bidra til undertrykkelse i form av

investeringer i våpen- og overvåkningsteknologi eller støtte oppunder myndigheters undertrykking av egen befolkning.

2.6.3. Krig og konflikt

AUF er prinsipielt mot krig og mener at krigføring ikke er den rette løsningen for å løse konflikter. Norge skal være en fredsnasjon som skal jobbe for at internasjonale konflikter får en fredelig løsning, og vår viktigste oppgave er å beskytte de sårbare og verne om menneskerettighetene. Unighet mellom politiske ledere skal ikke kunne rettferdiggjøre vold. AUF mener at hvert liv som går tapt i krig er en altfor høy pris å betale for internasjonal maktkamp.

Militær intervensjon skal så langt det lar seg gjøre unngås. Det kan kun tillates i tilfeller av særlige grove menneskerettighetsbrudd og fare for folkemord. Militær intervensjon må forutsette FN-mandat, en plan for gjenoppbygging, demokratisering og forsoning og skal kun gjennomføres med prinsipp om å forsvare de mest sårbare.

Atomvåpen er det verste masseødeleggelsesvåpenet mennesker noen gang har laget. Nedrustningen som har preget verden de siste tiårene går nå i feil retning. AUF er prinsipielt mot atomvåpen på bakgrunn av de humanitære, klimatiske, økonomiske konsekvensene dersom atomvåpen noen gang blir brukt i krigføring igjen. Målet er ikke nådd før vi lever i en verden fri for atomvåpen.

2.6.4. Bekjempelse av urettferdighet

Verden er ikke fattig, den er urettferdig. Vår oppgave er å sikre jevn og rettferdig fordeling av ressurser utover våre egne landegrenser. Internasjonal likestillingskamp er sentralt for en feministisk organisasjon. Ingen kvinner skal bli undertrykt eller fratatt mulighetene til utdanning og arbeid. Diskriminering, vold og hat er en kamp som må kjempes over hele verden. En urettferdig og utrygg verdenssituasjon fører til at alt for mange mennesker havner på flukt. Det er et internasjonalt ansvar å sørge for at alle kan leve trygge liv. For mennesker hvis eneste mulighet til trygghet og frihet er gjennom flukt, er det avgjørende at det finnes gode og solidariske internasjonale asylløsninger. AUF vil verne om asylinstituttet og menneskerettigheten å søke asyl.

Fordeling av makt og ressurser er et av de viktigste verktøyene vi kan bruke for løfte folk ut av fattigdom. Målet med norsk bistand er å arbeide for demokratisk utvikling i land som ikke har det, sikre menneskerettigheter, og utbygging av viktig infrastruktur. Samtidig må vi arbeide for at alle får grunnleggende helsefremmende behov dekket,

herunder rent vann, medisiner og gode sanitærforhold. Norske bistandspenger skal ikke gå til å berike myndigheter eller statsledere som bryter menneskerettighetene og hindrer demokratisk utvikling.

Krig, naturkatastrofer, politisk forfølgelse og ønsket om et liv i trygghet og frihet er noen av mange årsaker til hvorfor rekordmange mennesker flykter fra sine hjem. Internasjonal solidaritet er sosialdemokratiets og AUFs bærebjelke. Å løse langvarige konflikter, kjempe for grunnleggende menneskerettigheter for alle i verden og å løse klimakrisa er blant Norges viktigste jobber for å løse flyktningkrisa verden står overfor. Samtidig må Norge følge opp overnasjonale avtaler som forplikter oss å hjelpe mennesker på flukt, hegne om retten til å søke beskyttelse, bidra økonomisk til land med store utfordringer knyttet til flyktningkrisa, ta initiativ til europeisk og internasjonalt samarbeid og gi mennesker på flukt mulighet til å skape et godt og trygt liv i landet vårt. Sosialdemokratiet skal aldri vende ryggen til mennesker i nød.

2.6.5. Til kamp mot ufrihet

AUFs solidaritetstanke kjenner ingen landegrenser, religion eller legning. Vår kamp for menneskers frihet vil være vår viktigste fanesak så lenge organisasjonen eksisterer. For AUF er ethvert menneske i ufrihet verdt å kjempe for. Vi vil derfor fortsette vår internasjonale kamp for demokratisering av verdens diktaturer, og for at undertrykkelsen av uskyldige mennesker verden over tar slutt.

Milliarder av mennesker lever daglig i ufrihet, og det må være den internasjonale arbeiderbevegelsens kamp å kjempe for frigjøringa av mennesker som lever på flukt, i urettmessig fangenskap, under forfølgelse eller er ofre for systematisk forskjellsbehandling. Ingen form for totalitær undertrykkelse av sivilbefolkningen kan godtas, ei heller i land med nært forhold til Norge. Apartheid og systematisk rasisme må bekjempes i den internasjonale solidaritetens navn og økonomiske og diplomatiske virkemidler må vurderes der dette er nødvendig.

Internasjonal solidaritet fordrer internasjonale- spilleregler og standarder. Det betyr at Norge må aktivt ta stilling til hva slags handlinger vi skal iverksette dersom land vi samarbeider med systematisk unngår våre felles regler, lover og standarder.

AUF er prinsipielt for bruken av økonomiske, akademiske, kulturelle og politiske sanksjoner som sterke og ikke-voldelige virkemidler som siste utvei i kampen for å oppnå reell frihet for alle verdens mennesker når dialog har vist seg ikke å fungere. Hovedmålet med slike sanksjoner er å skape varige og nødvendige atferdsendringer

AUFs prinsippprogram vedtatt 17.10.20 på AUFs 57. landsmøte

hos myndigheter som over lang tid har systematisk bedrevet
diskriminering/apartheid, undertrykking, folkerettslige- og menneskerettighetsbrudd
på bekostning av hele eller deler av befolkningen.

3. Veien fram mot 2035

I årene frem mot 2035 vil verden vi lever i endre seg dramatisk. Hvordan samfunnet blir, bestemmes ut ifra de avgjørelsene vi tar i dag. De kommende årene skal verdenssamfunnet kutte halvparten av verdens samlede klimagassutslipp, holde folk i jobb, redusere ulikhet og skape en trygg verden hvor alle mennesker lever i frihet. Skal vi få til dette er vi avhengig av sterke folkelige bevegelser og et velfungerende demokrati. Krig, konflikt, okkupasjon, tyranni og ekstremisme vil ødelegge for målet om bedre verden, og må bekjempes.

For AUF er sosialdemokratiet overbygget som skal løse de oppgavene verden står overfor nasjonalt og globalt, og som skal være motgifta mot verdens negative drivkrefter. Sosialdemokratiet skal være det politiske verktøyet for bevegelsene som former framtida, ut ifra en idé om størst mulig frihet til hver enkelt- i et sterkt fellesskap med plass til alle.

Ingen generasjoner før oss har hatt like store muligheter til å løse verdens utfordringer som vår. Vi har mer rikdom, teknologi og kunnskap enn noen gang tidligere. Det er opp til oss hvordan vi vil bruke og fordele ressursene som dette gir og hvilken vilje vi har til å skape velferd for alle, i et samfunn der klodens tåleevne går foran kapitalistisk vekst.

For at alle mennesker skal få muligheten til å bli den beste utgaven av seg selv og til å bidra i fellesskapet, må omfordeling av eiendom, formue og ressurser gis høy prioritet. De rikeste blant oss må betale mer, slik at alle kan få like muligheter. En omfordelende skattepolitikk må i norsk kontekst sikres for å finansiere velferdsstatens neste steg og bremse den økende ulikheten. Også internasjonalt må skattepolitikken innrettes slik at evigvarende akkumulering av enorme mengder kapital ikke er mulig, men kommer hele det internasjonale samfunnet til gode.

Politisk styring både nasjonalt og internasjonalt er avgjørende for å nå AUFs mål om en bedre verden. Gjennom sosialdemokratiet kan vi nå våre mål om et mer bærekraftig og rettferdig samfunn. I dette samfunnet vil rettferdig omstilling og redusert ulikhet gå hånd i hånd, og menneskene får ta del i sterke, demokratiske fellesskap.

3.1. Ren natur og klimavennlig framtid

I 2035 skal Norge være ledende på klimavennlig teknologi. Utslippene i verden skal være halvert og mennesker uavhengig av hvor de bor skal puste inn ren og frisk luft. Hele landet skal bidra til at Norge er ett av verdens grønneste land. Byene skal ha gått fra å være store trafikkmaskiner til å bli grønne lunger og norske produsenter skal produsere klimanøytral mat som hele verden kan nyte godt av. Klimaendringene skal løses gjennom dialog og samarbeid. I 2035 skal blikket være vendt utover og sikre at ingen mennesker blir drevet på flukt av klimaendringene som industrilandene skapte.

At innen 2035 skal kompetansen og pågangsmotet som har skapt det norske oljeeventyret ha blitt brukt til å omstille arbeidslivet. Næringslivet og industrien har gått gjennom en vellykket omstilling som følge av en aktiv stat og partene i arbeidslivet. Hver morgen skal det norske folk stå opp og gå på en arbeidsplass der klimaavtrykket er begrenset, kunne leve hverdagene sine så klimavennlig som mulig og bidra til grønn, framtidretta vekst.

Innen 2035 vil AUF:

- At Norge har oppfylt sine nasjonale forpliktelser i FNs klimaavtale og Naturavtale ved å gjennomføre nødvendige kutt i Norge. Norge bør innen 2030 ha redusert minimum 60% av sine nasjonale territorialutslipp.
- Stanse tapet av naturmangfold. Norge skal bli arealnøytralt. Som et ledd i kampen mot avskoging skal Stortinget legge frem en egen plan for økt nydyrking- og vedlikehold av skog. Norge skal også styrke sin innsats i kampen mot avskoging av regnskogen.
- Innføre direkte og indirekte klimaregnskap i det offentlige. Klimabudsjettet skal integreres i og følge den ordinære budsjettprosessen. Regnskapene skal være oppe til behandling hvert år, og være like viktig å følge som andre budsjetter.
- Gjennomføre en større jernbanereform der høyhastighetstog mellom de store norske og nordiske byene prioriteres, Nord-Norgebanen realiseres og alle norske jernbanestrekninger driftes i offentlig regi. I tillegg må det gjennomføres en elektrifiseringsreform av kortbanenettet i flytrafikken.
- Norges selvforsyningsgrad skal være basert på norskproduserte råvarer. Selvforsyningsgraden i Norge skal økes til 75% innen 2035, gjennom økt jordvern, samt mer effektiv og bærekraftig produksjon.

- Staten skal føre en offensiv og bærekraftig klimapolitikk, blant annet gjennom å investere i karbonfangst og -lagring (CCS), hydrogen og havvind. I tråd med Paris-avtalens bestemmelser, skal Norge øke prisen på CO₂ til minimum 1250kr per tonn innen 2025, med en 10% økning per år etter dette.
- At Norge har utnyttet våre naturgitte fortrinn innen offshore fornybar energi, ved å utvikle teknologi, gjøre det mulig å leve av fornybare naturressurser i hele landet, bygge opp en leverandørindustri og erstatte fossil kraftbruk offshore. Norsk industris utslipp skal være over halvert og fortsette mot klimanøytralitet i 2050.
- Norge skal innen 2035 bli verdensledende på sirkulærøkonomi. Som et ledd i denne transformasjonen må produsentansvarsordningen utvides nasjonalt og internasjonalt, med mål om at alle produkter omfattes av retursystemet.
- At Norge skal forsterke innsatsen for renere og sunnere hav, arbeide for å utvikle et globalt avfallssystem og forhindre ny avfallslekkasje til hav og sjø.
- At Norge skal bli både økonomisk- og energimessig uavhengig av petroleum innen 2035, og som følge av det avslutte utvinning av petroleum. Som et ledd i nedtrappinga av norsk olje- og gassindustri på norsk sokkel skal det ikke utlyses nye konsesjoner, og at det innføres en omlegging av skatteregimet for petroleumsnæringa med mål om avskaffelse av næringas eksklusive særordninger.

3.2. Arbeid til alle i en grønn fremtid

I 2035 skal vanlige arbeidsfolk ha trygghet i og utenfor jobb, og useriøse aktører skal være borte. Arbeid gjør mennesker uavhengige og verdsatte, og målet til arbeiderbevegelsen vil alltid være jobb til alle. Faste ansettelse skal være hovedregelen, og gode lønns- og arbeidsvilkår skal sikres gjennom den norske modellen. Små lønnsforskjeller, sterke fagforeninger og medbestemmelse på arbeidsplassen er grunnleggende skal man få dette til.

De neste årene vil kreve store omstillinger i den norske arbeidsstyrken og industrien. Vi skal kutte massivt med klimagassutslipp og bygge opp en ny og grønn industri for framtida. Det norske arbeidslivet og næringslivet er omstillingsdyktig. Men skal vi nå målene om en grønnere verden må dette gjøres i samspill med arbeidstakerne og fagforeningene.

Innen 2035 vil AUF:

- Skape 250 000 nye klimavennlige arbeidsplasser i industrien, i samarbeid med partene i arbeidslivet.
- Omstille arbeidskraft og bedrifter fra olje- og gassnæringen til nye, grønne arbeidsplasser. Dette skal skje på en rettferdig måte hvor arbeidstakere får tryggheten og forutsigbarheten de trenger. Nærings- og industripolitikken skal understøtte utviklingen av et klimanøytralt arbeidsliv med sterkt statlig eierskap.
- At organisasjonsgraden skal økes i alle sektorer og opprettholdes på et så høyt nivå som mulig. Det er et selvstendig poeng at så mange arbeidstakere som mulig er organisert i Landsorganisasjonen.
- Innføre ungdomsgaranti opp til 35 år, for å sikre ungdom rett til jobb eller utdanning. Det skal samtidig legges til rette for at en kan studere og videreutdanne seg samtidig som man mottar dagpenger fra NAV.
- Styrke og videreutvikle arbeidsmiljøloven, prioritere bekjempelse av useriøse aktører i norsk arbeidsliv og innføre strengere sanksjoner mot de som bryter regler og lover for et anstendig arbeidsliv. Arbeidstilsynet må samtidig styrkes, og arbeidet mot svart arbeid og utnyttelse av arbeidstakere intensiveres.
- Gjennomføre en kompetansereform for etter- og videreutdanning i arbeidslivet. Statens grunnfinansiering til utdanningssektorene skal være likt for fagskolene, høyskolene og universitetene
- Gjennomføre en demokrati- og tillitsreform i offentlig forvaltning, blant annet ved å avskaffe New Public Management.

- Opprette et eget NAV ung, som arbeider særskilt med ungdommer i aldersgruppen som har rett på ungdomsgarantien/ungdomsløftet.
- At eksport fra norsk fastlandsindustri økes med minimum 75% innen 2035.
- Gjennomføre en større heltidsreform i offentlig sektor for å forhindre ufrivillig deltid.

3.3. Velferdsstatens neste steg

Historien om den norske velferdsstaten er en av sosialdemokratiets største suksesshistorier. Folketrygden, sterke offentlige velferdstjenester og den norske modellen har gjort Norge til verdens beste land å bo i. Likevel vet vi at altfor mange likevel ender opp med et liv i fattigdom, uten fullført utdanning eller fast jobb.

AUF mener tiden er inne for det neste store velferdsloftet. Dette innebærer at det norske samfunnet må legge til rette for at barns oppvekst i større grad preges av at alle får muligheten til å ta del i de viktigste fellesskapene. En av disse arenaene er barnehagen, der barn sosialiseres, lærer språket og lærer andre viktige ferdigheter. Innen 2035 skal alle barn få muligheten til å delta i dette fellesskapet, uavhengig av foreldrenes økonomi.

På samme måte mener AUF også at aktivitetsskolen (AKS) skal være et tilbud for alle, Ingen barn skal måtte gå hjem fra skolen alene mens deres venner får delta i fellesskapet gjennom AKS.

Idrett og kultur er kreative arenaer som fyller livene våre med innhold og mening. For mange er deltakelse i organisert idretts- og kulturtilbud en stor økonomisk kostnad, og mange barn ekskluderes dermed fra en viktig felleskapsarena. I 2035 skal arbeidet med å sikre alle barn muligheten til å oppleve og delta i kultur og idrett være påbegynt.

Den norske fellesskolen er det mest omfordelende tiltaket i den norske velferdsstaten. Den negative utviklinga med at et økende antall elever går på en privatskole skal stoppes. Alle skal ha muligheten til en god skolegang og deltakelse i skolens fellesskap.

Etter endt skolegang skal unge i Norge ha rett på god utdanning, enten det er på høyskole/universitetsnivå, i lære, eller innen høyere yrkesfaglig utdanning. Unge i Norge må også kunne etablere seg på et boligmarked der muligheten til å eie egen bolig går foran retten til å spekulere i svært økonomiske oppkjøp av boliger.

Økt skatt på formue og arv er omfordelende tiltak som også er gunstige for økonomien. Disse skatteinntektene vil også kunne bidra til å finansiere Norges neste store velferdsloft. I tillegg må en omfattende skatte- og avgiftsreform sikre at spekulasjon i bolig, næringsvirksomhet på bekostning av fellesskapets natur og høyt forbruk beskattes til det beste for fellesskapet.

Innen 2035 vil AUF:

- Gjennom en storstilt velferdsreform legge til rette for at alle barn i Norge skal få like muligheter i oppveksten. Dette inkluderer å fjerne egenbetalingen på plass i barnehage og AKS og på sikt fritidstilbud for barn.
- Gjennomføre en større skatte- og avgiftsreform med mål om å sikre et reelt progressivt skattesystem og dermed sikre at de med største formuer og inntekt bidrar mer til fellesskapet. Generasjonsskatt på arv, skatt på investeringsboliger og arealbeskatning på oppdrettsselskaper må inkluderes i en slik reform.
- Sikre sterke offentlig-drevne velferdstjenester og innføre forbud mot profitt på velferd.
- Sikre alle barn og ungdommer tilgang på en god offentlig nærskole og hindre den negative utviklingen med frislipp av privatskoler.
- Øke kvaliteten i skolen gjennom en helhetlig skolehverdag med minst et gratis skolemåltid, mer fysisk aktivitet, skolehelsetjeneste til stede hver dag, fritidstilbud, leksehjelp, dybdelæring og kreativitet.
- Sikre nok ressurser til å gjennomføre fagfornyelsen og modernisering av utdanningsutstyr.
- Sørge for at samfunnet sikrer nok læreplasser til alle kvalifiserte søkere, og gi disse rett på læreplass.
- Utvide og øke studiestøtten slik at flere kan være heltidsstudenter og at studiefinansieringen blir et reelt tiltak mot ulikhet
- Som et ledd i kampen for å sikre alle mennesker rett til egen bolig, innføre en tredje boligsektor, forsterke de boligpolitiske virkemidlene og sørge for flere veier til å eie egen bolig.
- Bevare og forsterke det sosiale sikkerhetsnettet for mennesker som rammes av arbeidsløshet, sykdom eller uførhet, samtidig som vi sørger for at flest mulig er i arbeid.

3.4. En tryggere, mer rettferdig demokratisk verden

I 2035 er verden tryggere, friere, mer demokratisk og rettferdig. Mennesker skal forlate liv i fattigdom, ha flere muligheter og grunnleggende rettigheter. Vår kamp for rettferdighet er grenseløs, og den er ikke over før alle mennesker kan leve sine liv frie fra undertrykkelse og fattigdom. Verden skal gjennom stabilitet, samarbeid, nedrustning og bekjempelse av økte forskjeller nå drømmen om en bedre verden. Internasjonal solidaritet handler om menneskers felles kamp over hele verden.

Mye beveger seg i riktig retning. Likevel, ser at vi lever i et samfunn mer preget av høyrekreftenes individualisme og manglende solidaritet, nasjonalt så vel som internasjonalt. Det finnes krefter som vil kunne utfordre oss som samfunn og våre verdier, og det finnes også de som vil true vår suverenitet og folkerett. Da er viktig å ha en god beredskap, men vel så viktig er det å skape god dialog og samarbeid på tvers av landegrenser. For det er når verdenssamfunnet går sammen man skaper gode løsninger for det store fellesskapet. Der noen nasjoner velger å isolere seg skal vi gå mot mer åpenhet, og der noen nasjoner bygger barrierer skal vi bygge broer. Det er kun slik vi beveger oss fremover.

Innen 2035 vil AUF at:

- Norge skal starte et globalt initiativ for å sikre rent vann og sanitærtjenester for alle.
- Norge skal øke bistanden til 3 prosent av BNI. Norsk bistand skal innrettes etter FNs bærekraftsmål og tilpasses dagens og morgendagens utfordringer.
- Norge må alltid forplikte seg til å ta imot det antallet kvoteflyktninger FNs høykommissær for flyktninger ber om og alltid jobbe for å sikre retten til asyl i Norge og utlandet.
- Norge skal være en pådriver for en demokratiseringsreform i FN med fokus på å fjerne vetoretten i sikkerhetsrådet, effektivisere internasjonalt samarbeid for bekjempelse av ulikhet og klimaendringer, og sikre en mer bærekraftig finanseringsmodell.
- Norge må ratifisere FN-traktaten mot atomvåpen og fase ut norsk våpenindustri.
- Norge skal være en del av EØS-samarbeidet.
- Norge skal være medlem av NATO. NATO må gå tilbake til å være en ren forsvarsallianse og gå vekk fra "out-of-area-operasjoner". Norge skal være en pådriver for sanksjoner mot NATO-land som begår brudd på folkeretten. NATO skal også være en pådriver for internasjonal, multilateral nedrustning.

Norge skal støtte opp under initiativet om en atomfri verden, og signere og ratifisere FN-traktaten om forbud mot atomvåpen.

- Norge skal være en pådriver for internasjonalt press for å hjelpe mennesker som lever i ufrihet. Eksempler på dette kan være sivilbefolkningen i Swaziland og Kurdistan, våre kamerater i Palestina og Vest-Sahara som lider under folkerettsstridig okkupasjon og den undertrykte Uighurbefolkningen i Kina.
- Innføre enhetlig skattlegging av multinasjonale selskaper, sørge for økt åpenhet og iverksette strengere sanksjoner for mennesker og selskaper som bryter loven.
- Stater som bedriver okkupasjon og foretar særlig grove brudd på folkeretten må sanksjoneres mot. Norge skal gjennomføre økonomisk, akademisk, politisk og kulturell boikott av Israel inntil en reell fredsavtale legger til grunn en tostatsløsning med et fritt, sammenhengende og selvstendig Palestina forekommer. En obligatorisk merkeordning for bosettervarer skal innføres.

3.5. Feminisme og inkludering

I vårt samfunn skal ingen mennesker diskrimineres på bakgrunn av kjønn, seksualitet eller funksjonsnivå. Vår generasjon er avhengig av å ta et oppgjør med strukturer og holdninger som holder mennesker tilbake fra å leve gode og frie liv. Barrierene som hindrer mennesker å leve gode liv skal fjernes og samfunnsstrukturene som bidrar til å skape forskjeller, brytes ned.

Gjennom feministisk politikk finner vi virkemidlene til å løse likestillingsutfordringer, som lønnsforskjeller mellom kjønnene, kjønnsdelt arbeidsmarked og seksuell trakassering. Feminisme er vårt fremste virkemiddel for å skape frihet og like muligheter for alle. Sosialdemokratiet mener at kjønn du er født med aldri skal definere dine muligheter.

I dag lever alt for mange mennesker i ufrihet og blir begrenset av kulturer og strukturer. LHBTI+ -personer blir oftere utsatt for vold og i noen land er deres legning kriminalisert. Transpersoner er en av de gruppene i samfunnet som opplever mest urettferdighet på kroppen. Folk med nedsatt funksjonsevne ekskluderes fra dagligdagse aktiviteter fordi de har særskilte utfordringer. Sosialdemokratiet mener at ingen er fri før alle er fri.

Vår generasjon skal gi mennesker mulighet til å bryte ut av samfunnsnormer som begrenser dem. Det neste tiåret trenger vi et krafttak mot diskriminering som begrenser menneskers frihet. Gjennom å stå støtt ved våre verdier - frihet, solidaritet og likhet skal vi motkjempe hat, diskriminering og trusler og bygge et mer rettferdig samfunn.

Innen 2035 vil AUF:

- At kvinner verden over skal være frigjort, både i form av grunnleggende rettigheter, økonomisk selvstendighet og av enklere liv gjennom tilfredsstillende sanitærforhold, tilgang til prevensjonsmidler og utdanning.
- Avskaffe abortnemndene og utvide retten til selvbestemt abort til uke 18.
- At foreldrepermisjonen todeles og at far også skal ha selvstendig opptjeningsrett.
- Sette kvinnehelse og hvordan kjønnsforskjeller påvirker helsearbeidet høyere på dagsorden.
- Bruke kvotering for å få flere kvinner i lederstillinger og bedriftsstyrer.

- Satse på kompetanseheving i skolen knyttet til grensesetting, rettigheter, seksualitet, kjønns- og legningsmangfold, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kommunikasjon, relasjoner og følelser samt at man gjennomfører “Rosa kompetanse” kurset for alle ansatte i offentlige institusjoner.
- At det innføres en samtykkelov slik at voldtekt defineres som ufrivillig seksuell omgang.
- Gjøre sanitetsprodukter, prevensjonsmidler og nødprevensjon gratis.
- Sikre rettsvern for transpersoner gjennom å innføre en egen klageinstans for kjønnskorrigerende behandling samt at dette behandlingstilbudet skal være spredt, og innføre en tredje juridisk kjønnskategori
- Mennesker med nedsatt funksjonsevne skal sikres like muligheter til å delta i samfunnet, gjennom at alle offentlige bygg skal være universelt utformet og ha lik tilgang til offentlig transport.

3.6 Antirasisme og mangfold

Sentralt i sosialdemokratiets politikk, står forståelsen av at alle mennesker er like mye verdt. Alle mennesker er født med det samme ukrenkelige menneskeverdet, og skal ha rett på de samme mulighetene til å bli den beste utgaven av seg selv, skape seg et godt liv og leve i frihet. Dessverre vet vi at altfor mange mennesker opplever direkte eller indirekte ufrihet som følge av rasisme, diskriminering og hat.

AUF ser med stor bekymring på høyre-radikale og høyre-ekstreme ideer og bevegelsers fremvekst. Fascismens tilbakekomst utgjør en eksistensiell trussel mot demokratiet, men også mot enkeltmenneskers liv. Minoriteter må ha et særlig vern mot hat, trusler og vold fra ekstreme krefter, og det trengs en sterkere kollektiv innsats for å bekjempe trusselen fra ytre høyre.

Innen 2035 skal alle mennesker bli inkludert og være en del av samfunnet. Alle mennesker skal ha de samme mulighetene til å leve et godt liv uavhengig av bakgrunn. Mangfoldets egenverdi skal verdsettes, og menneskeverdet respekteres

Innen 2035 skal et nasjonalt oppgjør med de høyre-ekstreme ideene bak terrorangrepet 22. juli 2011 har funnet sted. Ingen som sprer konspirasjonsteorier eller hatytringer mottar offentlig støtte- men møter offentlig fordømmelse og sterk nasjonal motstand på tvers av partipolitiske skillelinjer.

Norge skal i 2035 være et samfunn med sterke demokratiske rettigheter- og med sterkt vern av utsatte grupper. Alle skal ha muligheten til å utøve sine demokratiske rettigheter, og ingen skal trues til taushet. Diskriminering og rasisme skal ikke finne sted, og samfunnet skal praktisere en streng nulltoleranse for hatytringer, farlige konspirasjonsteorier og politisk ekstremisme.

Innen 2035 vil AUF:

- Bruke kvotering for å få flere med innvandrerbakgrunn inn i arbeidslivet og ledende posisjoner.
- Forebygge og bekjempe ekstremisme og rasisme. Politiet må gis mer ressurser og tydeligere hjemler til å stoppe voldelige og ekstreme organisasjoner, og sikre at flere blir dømt for hatkriminalitet.
- Gjøre det lettere for asylsøkere å benytte utdanning og relevant yrkeserfaring for å raskt kunne komme ut i jobb.
- Forby kommersielle asylmottak og profitt i asylmottakene.

- I større grad vektlegge hensynet til barns beste i en human og rettferdig asylpolitikk.
- Sikre asylsøkere rett til arbeidstillatelse og tilgang på nødvendig helsehjelp
- Innføre foreldelsesfrist i asylsøknader og statsborgersskapssøkander.
- Styrke politiets ressurser til å etterforske hatkriminalitet, herunder politiets hatkrimgruppe.
- At arbeidet med et nasjonalt politisk oppgjør med ideene bak terrorangrepet 22. juli gis høy prioritet.
- At det gis mer kunnskap og informasjon om hatefulle ytringer og rasismens konsekvenser gjennom skoleløpet. Myndighetene må ha et særskilt ansvar i arbeidet med å forebygge og motvirke radikaliserings.